

* فهرست آداب کاتبوی *

صفحہ	
۲	دیباچہ ترجمہ
۴	دیباچہ متن
۵	بحث و مناظرہ و مدافعہ و جدل
۶	تعریف علم آداب بعضا صناعت توجیہ دخی تعبیر اولنور
۷	موضوع علم آداب
۸	غایۃ علم آداب
۹	دلیلک مذهب اصولین اوزرہ تعریفی و عندلرنده دلیل
	بعضا مفرد و بعضا مرکب اولدیغی
۱۰	فکر و نظر ایچون ماده و صورت اولدیغی
۱۱	نظرندن عبارت ایدوکی
۱۱	تصور و تصدیقک اثرلری
۱۲	اصولینون ایله منطقیون بیننده ترتیب مقدمات دلیلده اولان
	اختلافک خلاصه سی
۱۳	قول منطقیین اوزرہ تعریفی
۱۵	علم بالنتیجه عندالاشاعره لزوم صادی ایله اولدیغی
۱۷	عندالحکما لزوم اعدادی ایله ایدوکی

ب	صحیفہ
عندالمعتزلہ لزوم تولیدی ایله اولدیغی	۱۸
عندالامام لزوم عقلی ایله ایدوکی	۱۸
مقدمهٔ دلیلیک تعریفی	۱۹
تقریب دلیل	۲۰
بر دلیل مقدمهٔ مستدرکه‌بی مشتملدر و یاخود مقدمهٔ اخرایه	۲۰
محتاج‌در و دلیلیک تقریبی تامدر و یاخود تام دسکلمدر	
اصطلاحلرینک معناسی	
تقریبک وجودیله تمامیتی یکدیگره متلازم اولدقلرینه دأر	۲۱
حاشیه	
مطلبه شروع	۲۳
برکلام ایله قائلک ناقل و مدعی، و معرف و مقسمه تقسیمی	۲۳
مدعی بی تعریف ایله معلل دخی اطلاق اولندیغی	۲۴
تعلیل ایله استدلالک فرقی	۲۵
مدعی غیرمستدله مقابل سائل ایچون مناصب ثلثه اولدیغی	۲۵
منع مجازی	۲۷
مجاز لغوی بعضا مجاز عرفی و بعضا مجاز عقلی به مقابل	۲۸
استعمال اولندیغنه دأر حاشیه	
نقض شبیهی	۲۹
نقض شبیهی ایله معارضهٔ تقدیریه بیننده اولان فرق	۲۹
معارضهٔ تقدیریه	۳۰
دعوای مجرده ایله اوزرینه وارد اوله جق اسئله ایچون مثال	۳۱

- ۳۲ مدعیء مستدلہ مقابل سائل ایچون ینہ مناصب ثلاثہ اولدیغی
- ۳۲ منع حقیقی
- ۳۳ منع حقیقی به مناقضه و نقض تفصیلی دخی اطلاق اولندیغی
- ۳۳ بعضاً منع دخل معناسنده استعمال اولندیغی
- ۳۳ منع حقیقی یاسندایله یاسندسز اولدیغی
- ۳۴ منعک سندی اوج وجهله اولوب بوندن برینه حل تسمیه
- قلندیغی واستدلال وظیفه معلل اوله رق سائلک دلیل ایرادی
- غصب ایسه ده بعضا سند دلیل صورتنده ایراد اولندیغی
- ۳۵ سندک تعریف و بیان انواعی
- ۳۷ قنغی سنده استناد ایتک سائله وقتقیسنی ابطال ایتک معلله
- فائده ویره جکی
- ۴۰ مدعای مدلی منع دلیلنه راجع اولوب شو قدرکه منع مدعا
- مسئلک متأخرینده واقع ایدوکی
- ۴۱ بدیهیه جلیه اولان و مطلوبه مناسب علم ایله بیلنان واستقرائی
- اولان مقدمه لری منع ایتک جائز اولمیه جغی
- ۴۲ شاهد
- ۴۲ استقراعدن عبارت ایدیکی
- ۴۲ نقض اجالی حقیقی
- ۴۵ نقضده منعک صورت جریانی
- ۴۸ معداته وفلاسفه ایله متکلمین بیننده معداته تسلسلک بطلان
- وعدم بطلانی حقنده کی اختلافاته دائر حاشیه

- ٥٠ نقض مكسور
- ٥١ معارضة تحقيقه
- ٥٤ معارضة ده دليلك قوت وضعف جهندن مساواتي شرط اولوب وكثرت اجزاو ادله موجب ترجيح اولديغي
- ٥٦ دليلك قطعي واماره واستقراء وتمثيل اقسام اربعة سنه انقسامی
- ٥٧ معارضة نك معارضة بالقلب ومعارضة بالمثل ومعارضة بالغير اقسامه، تقسيمی
- ٥٨ اصوليونك معارضة فيها معنى المناقضة تعبيرلى
- ٦٠ معارضة نك معارضة فى المدعا ومعارضة فى المقدمة به تقسيمی
- ٦٢ سائلك منع ونقض ومعارضة سنه مقابل معلل ايچون اولان مناصب
- ٦٣ تحريك معناسی
- ٦٦ معللك دليل آخره انتقالی
- ٦٦ برمدعانك دليلين ايله صورت اثباتی
- ٦٨ دليل آخره انتقال ايله تغيير دليلك فرقى
- ٧٢ منعى وسندنى وسندك تنويرىنى منع ايتك جاز اولديغي
- ٧٣ سندك سنديته صلاحيتك منعى
- ٧٣ مانع وناقض ومعارضك عباره سى قانون عريه به مخالف
- اولسيه اعتراض اولنه ميه جنى
- ٧٤ سائله مقابل معللك مناصبى

- ۷۶ مجارات خصم
- ۷۷ بحث جریان ایتدیکہ سائل و معالک مناصبی تبدل ایدرک احد
خصمینک تحقق عجزندہ معالک عجزنه افحام و سائلک عجزنه
- الزام دینلدیکی
- ۷۸ تبکیت
- ۷۸ استدلالک معناسیلہ استدلال و تعلیل بیننده اولان فرق
- ۷۹ تعیین طریق
- ۸۰ جریان ایدن وظائف اسئلہ واجوبہ نیک مثالی
- ۹۶ تعریف اوزرینہ منع و معارضه تعلق ایتیموب فقط شرائطی
حسبیلہ نقض جاری اولدیغی
- ۹۶ تعریفک اطراد و انعکاسی
- ۹۹ لفظ مستدرک
- ۹۹ ناقض تعریف مستدل و وجهی مانع اوله رق منعک
- ۱ صورت جریانی
- ۱۰۱ تعریفده دور معینک بطلان و عدم بطلانی صورته دائر
حاشیه
- ۱۰۳ تعریف و تقسیم استقرائینک نقضلری انجق فرد محقق ایله
اوله جنعی
- ۱۰۳ تعریفانده جنس و فصل امثالی اجزاسندن طولایی دعاوی
ضمنیه اوزرینہ وارد اولان ابحات
- ۱۰۵ تقسیماته تعلق ایدن ابحات

- ۱۰۵ تقسیم عقلی
- ۱۰۶ کلینک جزئیاتنه و کلک اجزاسنه تقسیمی
- ۱۰۷ تقسیم استقرائی
- ۱۰۸ تقسیم استقرائیده حق اولان عدم تردید اولوب بعضا صورت
حصر عقلیده تردید ایله ذکر اولنور ایسه ده بعض اقسامنک
مرسل اولسی مقتضی ایدوکی
- ۱۰۹ تقسیم حقیقی
- ۱۱۱ تقسیم اعتباری
- ۱۱۲ وضع قصدی و وضع غیر قصدی
- ۱۱۳ تقسیماتک صورت ابطالی
- ۱۱۶ ناقض تقسیم مستدل و وجهی مانع ایدوکی
- ۱۱۹ منعک بلا شاهد جریانیله ابطالک من غیر دلیل مسموع اولدیغی
- ۱۲۱ سؤال لفظی ایکی معناده مستعمل ایدوکی
- ۱۲۱ مناظره به دائر اداب تسعه
- ۱۲۲ خاتمه ترجمه
-
- ۱۲۲ موضوعات علوم ندن عبارت ایدوکی
- ۱۲۳ عرض ذاتیده متقدمین ایله متأخرین بیننده اولان اختلافه دائر
حاشیه
- ۱۲۴ علمک تعریفیله تصویری و تصدیقی و بدیهی و نظریه تقسیمی
- ۱۲۵ نظرک تعریفیله تعریف و دلیل تقسیمی
- ۱۲۵ موصل تصورات اولان تعریفانک اجزاسی کلیات خمس
اولدیغنک تفصیلاتی

- ۱۲۸ تعریفک تعریف و اقسامی
- ۱۳۰ موصل تصدیقات اولان دلیل قضایادن مرکب اولوب
وقضیه لرك حلیه و شرطیه به تقسیماتی
- ۱۳۰ عرض عامك تعریفدن جز اولوب و یا خود اوله میسدجعی
حقنده حاشیه
- ۱۳۱ قضیه نك و اقسامی اولان حلیه و شرطیه ایله بونلره تفرع
ایدن اقسام و سائر نك تعریفات و ایضاحاتی
- ۱۳۳ قیاسك اقترا نی و استثنائی به تقیمی
- ۱۳۳ قیاس استثنائی
- ۱۳۵ قیاس اقترا نینك اشكال اربعه به تقیمی
- ۱۳۶ قیاس استثنائی نك شرائط و تفرعاتی
- ۱۳۷ لزومه دائر ایضاحات ایله بین و غیر بینه تقیمی
- ۱۳۸ کلیلر بیننده اولان نسب اربعه به دائر تفصیلات
- ۱۴۱ دور و تسلسله و بونلردن محال اولوب اولمانلره دائر ایضاحات
بدیهیات
- ۱۴۴ دلیلك قیاس و سائر اقسام اربعه به انقسامی
- ۱۴۴ كذلك دلیلك صناعات خسه انقسامی
- ۱۴۵ بحث تناقض
- ۱۴۶ بحث عكس
- ۱۴۷ مغالطه و مغالطات عامه الورد
- ۱۴۹ خاتمه و تقریضات

ترجمه آداب کلنبوی

— ﴿﴾ —
امام محمد

برنجی دفعه

— ﴿﴾ —

معارف فطارت جلیله سی طرفندن ویریلان رخصت و امتیاز
اوزرینه طبع اولمشدر

— ﴿﴾ —

استانبول

مطبعة عثمانیة

۱۳۰۲

ترجمہ آداب کلنبوی

﴿بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ﴾

سبحان من احدث دلائل بیناته مناظرۃ المعاندين والزمت جلائل آیاته
مکابرة المتحادين منعت جزالة بیانه نقض المعترضین وابطلت جلاله
برهانه اعتراض المعارضین دل بانوار اهتدائه علی مطالب اسرار
جبروته وارشد بافتدائه شرایعه الی طریق الصواب فی مکاسب آثار
ملکوته صل اللهم علی نبيک المجتبا ورسولک المصطفى الذی دلنا
علی احسن مناهج الاداب فی الدین وعلی آله واصحابه الذین حازوا
بمراقی متابعتہ وانتصار شریعتہ اعلی مقامات اهل الیقین وقدس
اللهم اسرار مشایخنا واساتیدنا الاخیار خصوصاً منهم من قدمه
علی رقاب الابرار اعنی به الغوث الربانی والقطب الصمدانی سیدی
عبد القادر الجیلانی واید اللهم خلیفتک الاعظم مالک رقاب الامم
الذی مننت علیه بالسلطنة العظمی والخلافة الکبری وخصصته
بفضل عیم وخلق عظیم وشید ملکه بحسن توفیقه علی حاسته
وحراسته ودوام عمره وشمول عدالته وانصره علی اعدائه
اعداء الدین واحفظه من مکائد المفسدین واحرس بجنود لا قبل لها

تغور بلاد المسلمين وفرج الكرب عن قلوب المؤمنين آمين يارب
العالمين بحرمه نبيك الامين

بواحق عديم البضاعه يعنى احقاد ابن رمضان اسبق اطنه
مفتيسى اسحق افندى حفيدى عبد النافع مهجور الاستطاعه اقدمجه
مشاهير اساتذه رومدن كنبوى اسماعيل افندى مرحومك فن
ميراندن هر قطرده منتخب ومرغوب انهل علوم اولان برهان نام
اثر بعيدينى باحسانه تعالى درج ايضاحات وتفاصيل ايله لسان
عذب البيان تركى اوزره شرح وترجه ودست اعصاره بويله
برحسن تقدمه يه موفق اولمشيدم فن ميران ايسه علم مناظره نك
اساس ومقدمه سى دينلسه موجه واحرا واشبو فن مناظره جميع
فنون عاليه وآليه نك وخصوصيله علم اصول وكلام وحكمتك
حسن انجام مباحشده خادم خاص وقدر ومزيتى مسلم خواص
برفن مهم ومرغوب ايدوكى نزد نقادان فضائلده شك وارتابدن
معرا اولمسييله موصل واليلكنندن بالانفصال پيغوله عزلتده دعای
متحتم عمر وشوكت شاهانه يه مشغول وملازم اولديغم بيك
ايكيوز طقسان طقوز سنه هجرية سى خلالنده مرحوم مشار اليك
اشبو فن آدابدن انسان العين ارباب نظر اولان رساله مطبوعه لرينك
دخى اثر معروضه ذيل عبارات سليسّه وتعبيرات مأنوسه ايله
شرح وترجه سى بعض افاضل بنام جانبلرندن تشويق و ابرام
ينورلمش اولديغندن* صحبت روشندلان مفتاح قفل خاموشيست
طوطى تصوير ازين آينه كويا ميشود* ترانه سيله ديده خواب

آلود رفع غشاوه فتور وملل وبالضرور راه اجابته سوق مطايای
 ورزش وامل ايدرك بوفن معتبرده دخي بر اثر مختصر تدوين
 و ابرازيله معارفپرووران اهل رومه يادكار و نام نافعانه ملك خيرايه
 ياد و ذكرينه مدار اولمق اوزره تسهيلات صمدانيه و فيوضات جليله
 روحانيت نبويه دن بالاستمداد بحوله و توفيقه تعالى بوفضاي نظر
 پيماده دخي كميت يراعه يه حاجزانه وقاصرانه ارخاي عنان ايدلمشدر
 والله هو الموفق في كل الامور

قال المصنف رحمة الله عليه مبتدأ (بسم الله الرحمن الرحيم يقول
 الفقير الى رب العباد القدير لما كانت متون علم الاداب لم تشتمل على
 على تفصيل امثلة البحث لجميع الابواب اذ بهذا التفصيل تذقش صور
 كيفية المناظرة في صفائح اذهان الطلاب جعلت هذه الرسالة
 المشتملة على زاهدية شافية لصدور الاخوان اولى الالباب) جناب
 مؤلف بين الاسماء الحسنی رجاؤ توفيق واستغاثه يه مناسب و حقيق
 اولان صفت جليله ربوبيت و قدرت الهيه يه عرض استناد و توسل
 ايدرك بيان سبب تأليف ايله مقدمه ساز اولمشدر شو زمينده كه
 علم آدابه تصنيف و تدوين ايدلمش اولان متون بحث مناظره نك
 هر بر ابوابي ايچون تفصيل امثله يي مشتمل و كافل اوليوب و چونكه
 مثال واحده مقامات بحث و مناظره ده سائل و مجيبه عائد و وظائف
 و مناصبك كشف و ابرازي الواح اذهان و صحايف اذعانده صور
 و تماثيل كيفياتك حسن تمثل و انتقاشني موجب اوله جفندن اشبو
 رساله بديع التمثيلي تفصيلات مهمه مذكوره يي جامع و بر مقتضاي

فیه شفاء لما فی الصدور اخوان ذوی الازعان ایچون شافی و نافع اولوق اوزره بالترتیب اتحاف و اهدا ایتدکرینی بیان و ایراد و اعداد ذخیر معاد بیور مشردر لله دره و جزیل بره

قال رحمه الله (فاعلم ان البحث و المناظره مدافعة الكلام ليظهر الحق و علم الآداب موضوع لتمييز صحيح البحث عن سقيمه) معلوم اولسونکه بحث و مناظره الفاظ مترادفه دن اولوب ظهور حق ایچون متخاصمینک کلامده مدافعه سندن یعنی کنندی کلامنک تصحیحیه له خصمنک کلامنی دفع ایلسندن عبارتدر زیرا اصطلاح فنده مدافعه شخصین بیننده کلام متردد اوله رق هر بریسی کنندی قولنی تصحیح و خصمنک کلامنی ابطال ایلمکدر و مدافعه طرفین ظهور حق ایچون اولسلیله تقیدی جدلدن احترازدر زیرا غرض مجادل اظهار حق اولیبوب بلکه استر حقه مقرون و استر باطل هر نصل ونه وضع اوزره اولورسه اولسون کنندی مدعاسنی محافظه و خصمنی دفع و الزامه حصر لحاظه اوله رق جدل بحث و مناظره نک غیریدر حاصلی بحث و مناظره دن مقصود حقیقت حال هر نه ایسه آنک تحقق و ظهوری اولوب جدل ایسه مجرد حفظ مدعا و هدم خصما اغراض نفسانیه سنه مبتنی و ظهور حق و صواب مقصدندن ماری اوله رق یکدیگره مبایندر و علم آدابدن غرض بحث و مناظره نک صحیح و مستقیملرینی سقیم و ناموجهلرندن تمیز و تفریق اوله رق بووظیفه یی تفهیم و تعلیم ایچون وضع و تدوین ایلمشدر

قال رحمه الله (فهو علم يبحث فيه عن احوال الابحاث الكليّة من حيث انها موجهة مقبولة او غير موجهة مقبولة) ايمدى علم آدابك علم صناعت توجيه دخى اطلاق اولنور بر علمدر كه كندیده ابحاث كليّه نك موجهة مقبولة اولديغى وياخود موجهة مقبولة اولديغى حيثيدن احوال عارضه سندن بحث اولنور ابحاث كليّه دن مراد منع و نقض و معارضه ايله تفرماتيدر ابحاثى كليّه اولمسيله قيد ايلسى مباحث فن انجق ابحاث كليّه يه عارض اولان احوال دن اولوب مناظرين بيننده خصوصى اوله رق جريان ايدن ابحاث جزئيه دن دكدر شويله كه مباحث فن ابحاث جزئيه نك احوالنه حصول معرفت ايجون ابحاث كليّه نك احوال دن بحث ايله قوانين كليّه اولوب والجزئيات ابحاثى احاطه غير ممكندر و بوبحثلك موجه و مقبول اولسندن مراد مناظره ايدن كسه كلامنى خصمك كلامنه مقابل و كلام خصمى دافع قلمسيدير و بونك عدمى وصفين برلكده اخذ اولنديغى جهتله يايكيسنكده انتفاسيله يعنى نه كلام خصمه مقابل ونه ده دافع اولمسيله وياخود كلامى كلام خصمه مقابل ايسه ده دافع اولمامسيله اولور مثلا بر كيمسه شوشى حيواندر زيرا انساندر ديوب و بر شخص معترض بوشينك رومى اولديغى تسليم ايتيرديسه بومنع مملك صغراى دلبلى اولان زيرا انساندر كلامنه مقابل اولمامسيله نه موجه ونه دافعدر بلكه كلام مذكوره مقابليه صالح اولان كلام انسان اولديغى تسليم ايتير ديلمسيدير و امامقابل اولوبنده دافع اولمامسى مثلا خصمك كل جزدن اعظمدر امثالى

بدیهیة اولیہ دن اولان مقدمه سنی منع ایتمک و یاخود معالک دلیلنی
بلا شاهد نقض ایتمک امثالیدر که هر تقدیر موجه و مقابل ایسه ده
دافع و مقبول اولمق حلیه سندن عا طلدر

قال رحمه الله (بان یقال کل ما هو منع مقدمة معینة فهو موجهة
وکل ما هو نقض او مناقضة فهو موجهة وکل ما هو اثبات المقدمة
المنوعة او ابطال السند المساوی فهو موجهة وهكذا) ذکر
اولندیغنی و جهله بر علمده ایجات کلیه دن نه طریق ایله بحث اولندیغنی
بعض مباحثک ایتانیله ایضا حدر مثلاً هر بر کلامکه مقدمه معینه بی
منع اوله بو کلام موجهه مقبوله در قوی ایجات کلیه فندن بر بحثدر
و کذلک هر بر کلامکه نقض و یاخود معارضه اوله موجهه مقبوله در
و کذا هر بر کلامکه مقدمه ممنوعه بی اثبات و یاخود سند مساوی بی
ابطال اوله بو کلام موجهه در و سائر بونلر کی مثلاً هر بر شیکه ابتداءً
مدلله اولیان مقدمه بی ابطالدر استر دلیل ایله اولسون و استر
دلیلسز اولسون موجهه دکدر دینلور بونلرک جمله سی قوانین
کلیه اولوب بونلر ایله ایجات جزئیته نک احکامی معلوم اولور
بوده اشبو قضیه کلیه لک صغرای سهلة الحصوله ضمیمه اوله جنغی
قرباً کلام مضافدن مستبان اولور و اشبو ایجاتک جمله سی آتیاده
بر تفصیل سرد و اتیان اولنه رق صره سیله کسب اتضاح ایدیه جکی
جهتله بو محمله عرض تفصیلاته حاجت کورنمز

قال رحمه الله (فوضوع هذا العلم هو الابحاث الکلیة) ایمدی
ایضاحات مسروده دن مستبان اولدیغنی و جهله فن مناظرده

بحث انجق موجهه وغيره موجهه اولسى حيثيتدن ابجاث كليه
عارض اولان احوالدين اولسيله بو علمك موضوعى ابجاث
كلية اولديغى تحقق ايدر بو صورته ابجاث مذكورته احوالى
مجمولات اولور موضوع علوم حقنده اولان تفصيلات خاتمه ده
مستقلاً اراد اولنور .

قال رحمه الله (وغايته العصمة عن الخطأ فى الابحاث الجزئية
فان عالم هذا العلم يعرف صحة البحث الجزئى او فساده بان يضم
الى قاعدة من قواعد صغرى سهلة الحصول بان يقول هذه
معارضة وكل معارضة موجهة فهذه موجهة) و بو علمك غايته
يعنى تحصيله باعث اولان فائده مترتبه سى ابجاث جزئيه ده خطادن
عصمت وسلامتدر زيرا بو علمك قوانين وقواعده كسب وقوف
ومعلومات ايدن ذات ابجاث جزئيه دن بر بحثك صحت و يافسادينى
بو علمك قواعد كليه سندن بر قاعده به صغراى سهلة الحصولى
ضم ايتك طريقه بيلور يعنى قاعده كليه كبرى ايدوب صغراى
سهلة الحصوله ضم ايدرك شكل اولدن بر قياس منتج تنظيميله بحث
جزئىنك صحت و يافسادينى تعيين ايدر صغراى سهلة الحصولدن
مراد قانون كلينك وصف موضوعنى اشبو فرد موضوع ايجون
محمول قلمقدر كه اشبو عقد وضعدن حاصل اوله جق قضيه صغراى
سهلة الحصولدر مثلاً بر اعتراضك موجه اولديغى اثبات ايتك
مراد اولنوب وبالغرض بو اعتراض خصمك دليل اقامه ايلديكى
مدعائك خلافى اوزر بنه دليل اقامه سيله اولورسه اشبو اعتراض

معارضه اوله رق اباحت فندن اولان هر بر معارضه موجهه در
کلیه سنک احد افرادی دیمک اولدیغندن بو فرد اوزرینه عنوان
معارضه ایله حکم ایدرک* بو اعتراض معارضه در* دیرزوبوقضیه یی
صغری و ذکر اولنان* هر بر معارضه موجهه در* قاعده کلیه سنی
کبری اتخاذه برلشدردیگمز صورته شکل اولدن رقیاس منبج
تألف ایدرک* بو اعتراض موجهه در* مطلوبی انتاج ایدر.
قال رحمه الله (و مما یجب ان یقدم ان الدلیل عند الاصولیین
ما یمکن التوصل بصحیح النظر فیه اوفی احواله الی مطلوب خبری
توصلاً یقینیا اوظیناً فهو عندهم قد یمکن مفرداً کالعالم الذی
یمکن التوصل بصحیح النظر والتأمل فی احواله الی وجود الصانع
وقد یمکن مرکباً کقولنا العالم ممکن وکل ممکن یحتاج فی وجوده
الی مؤثر فانه یمکن التوصل بالنظر والتأمل الصحیح فی نفسه
الی مطلوب خبری اعنی احتیاج العالم فی وجوده الی المؤثر
والخالق) مقاصد علمه شروعدن مقدم ارادی مهم اولان
فوائددن بریسی ده اصطلاحده دلیل ندن عبارت ایدوکنی معرفتدر
شویله که دلیلی تعریفده اصولیون ایله اهل معقول بیننده اختلاف
اولوب عند الاصولیین دلیل برشینه اطلاق اولنورکه اوشیئک
نفسنه ویاخود احوالنه نظر صحیح ایله مطلوب خبری یه توصل
ممکن اولور یعنی بو واسطه ایله مطلوب اولان حکمه وصول
میسر اولور. بوده یا یقینی ویاخود ظنی اولور ایدمی عندلرنده
دلیل بعضاً مفرد اولور مثلاً عالم اثبات صانع ایچون دلیل

مفرد اولوب احوالنده تأمل و نظر صحیح ایله وجود صانع
یعنی عالمک برصانع و خالق موجوددر دیو جزم و ادعانه توصل
ممکن اولور و بعضاً مرکب اولور مثلاً عالم ممکندر و هر بر ممکن
وجودنده مؤثره محتاج اولور قولمز دلیل مرکب اوله رق نفسنده
نظر و تأمل صحیح ایله مطلوب خبری به یعنی عالمک وجودنده
مؤثر و خالقه محتاج اولدیغنه وصول ممکن اولور خفی اولسونکه
فکر و نظر ایچون ماده و صورت اولوب ماده امور معلومه دن
و صورت امور مذکوره نك ترتیبنده لازمکه جک هیئت اجتماعیه دن
عبارت اوله رق اشبو ماده و صورت شرائطنی جامع اوله رق
صحیح اولدقلمی حینه فکر دخی صحیح و احد هماده فساد
بولنورسه فکر دخی فاسد اولور بناءً علیه نظری نظر صحیح
اولسیله تقیید ایتشلدردرکه مفادی ماده و صورتاً شرائط انتاجی
جامع اولان نظر صحیح ایله وصول مطلبه واسطه اولمقلغنک
امکانیدر امکاندن مراد بعضیلر امکان خاص اولسنه قائل
اولشلدردرکه توصلک طرفیننده ضرورت یوقدر یعنی توصل
اولنوب اولنمامسی جائزدر دیمک اولور و بعضیلر جانب وجود
ایله مقید اولان امکان عامه جلنی اختیار ایتشلدردر بو صورتده
بمتنعه مقابل اوله رق عدم توصلده ضرورت اولدیغنی
افاده ایدر و بعضیلر تمکن و اقتدار معنای لغویسنه جل
ایتشلدردر الحاصل امکان ایله تقییددن مراد دلیلده بالفعل
توصل معتبر اولدیغنه تنبیهدر آنکچون قاسم بن قطلوبغا

رحمه الله ك دليلی مای توصل بحکمة النظر فيه الى العلم یعنی کندی به
 صحت نظرله علمه توصل اولنان شیدر دیو تعریفنه شارحی جانبندن
 عبارۀ مشایخده مصنفک بو تصرفی ایکی صورتله افساد عباره بی
 موجبدرکه اول قید امکانی ترك التمسی و ثانی توصلی صحت ایچون
 قلمسیدر توصل ایسه موصوف صحت اولان نفس نظر ایله در
 دیو اعتراض ایلمشدر (و تعریفده) و وصول محلنده توصل تعبیری
 نظرده اولان تکلفه مبنیدر چونکه نظرک حقیقتی انسان بیلدیکی
 شیلر واسطه و اعانه سیله بیلدکاری شیلردن استدکارینی او کر نمک
 ایچون اشبو او کر نمستی استدیکسی امره مناسب و ملایم کوره جکی
 معلومات و مستحضراتنی طو بلیوب بر ترتیب و هیئت مخصوصه
 موصله یه وضع و ادخال ایتمکدن عبارتدر بو ایسه مطلوبک
 ذاتیات و عرضیاتندن معلومات مناسبه یه مظهر اولنجه یه دکن
 نفسنده اولان صور مناسبه مخزونه دن بر صورتدن صورت اخرایه
 انتقال ایله ذهنک حرکه سنه متوقف اوله رق سهل الاجرا دکدر
 (و دلیل) ایله توصل اولنه جق مطلوب بی مطلوب خبری اولسیله
 تقیید ایلمری اقوال شارحه بی یعنی تعریفاتی اخراج ایچوندر
 زیرا تعریفات ایله توصل مطلوب تصویری به اولدیغی خاتمه ده
 ذکر آتی تحقیقاتدن معلوم اولور شرح سلم العیونده دینلمشدرکه
 اثر تصور مجرد بر شیئک ذهنده تمثلی اولوب بوشیئک حق و یا باطل
 و نفس الامرده حاصل و یا خود غیر حاصل اولسندن نظر معزولدر
 و اثر تصدیق بر شیئک برشی ایچون واقع و یا خود غیر واقع اولسی

حیثیتدن حصول و یا خود لا حصولی اولوب و بو معنایی تحصیلدن مقصود تعلق اذعان و تسلیمدر بناءً علیه تصور دن تصدیق معلوم اوله مز الحاصل بیان سید علامه اوزره حکم ایله مسمی اولان ادراک ایچون بر طریق خاص اولوب بو طریق ایله عقل بو نوع ادراکک مجهولاتنی استحصال ایدر بو طریق ایسه دلیل و مجتهدر و بو ادراکک ماعداسی اولان ادراکات ایچون دخی دیگر طریق موصل اولوب بو دخی قول شارحدر و تو صلیک یقینی و ظنیدن تعمیمی تعریفک دلیل قطعی و ظنی ایله اماره یه شمولی مقصدنه مبنیدر و مشهور اولان عندالاصولین دلیلک وجود صانعه نسبتله عالم کبی انجق مفرد اولسی ایسه ده تحقیق اولان مشهورک خلافی اوله رق بیان مصنف وجهله عندلرنده دلیل بعضاً مفرد و بعضاً مرکب اولسیدر شویله که نظر موصل مطلوب اوله جق صورتده تألیف مقدماته متوقف اولسایله نظر نفس دلیله تعلق ایتدیکی حینده دلیل مرکب و بو ترتیب احوالنده اجرا اولنوبده نفس دلیلده جریان ایتدیکی صورتده دلیل مفرد اولور و احوال دلیلدن مراد مثلاً عالمک حدوث و صانعه احتیاجی احوال عالمدن اولوب بونلره نظر صحیح و ترتیب مقدمات ایله نظر اولندیغی حینده وجود صانعی علمه موصل اولور و دلیل مرکب یا مقدمات متفرقه دن و یا خود هیئته معروضه اوله رق مقدمات مرتبه دن اولسنی اختیار ایدرک عندلرنده منطقیین کبی مقدماتک هیئتیه برابر مأخوذه اولسی معتبر اولیوب هیئتک مقدماته عارضه و دلیلدن